

Ж. ӨЗБЕКОВАНЫН «ЭҢ БИРИНЧИ СҮЙГӨНҮМ» КОТОРМО ЖЫЙНАГЫНЫН
МАКСАТЫ

Цель переводческого сборника Ж. Озбековой «Моя первая любовь»

The purpose of the translation collection of Zh. Ozbekova «My first love»

Илимий макалада котормо иштери кылымдан кылымга өтүп, байыртан бери башка улуттун маданиятын, адабиятын, медицинасын, тарыхын, экономикасын, илим-билимин жайылтууга көмөк көрсөтөөрү аныкталды. Ж.Өзбекованын “Эң биринчи сүйгөнүм” аттуу котормосунун максаты окурмандарга энергия, ден соолук тартуулоо экендиги жыйынтыкталды.

Урунттуу создор: котормо; ден соолук; маданият; оптимизм; жыйнак; медицина; режим; адабият; карылык; шайыр.

В научной статье показано, что переводческое дело, пройдя из века в век, с древних времен дает возможность ознакомить читателя с культурой, медициной, историей, экономикой и наукой других наций. Автором определена цель книги “Моя первая любовь” Ж. Озбековой - призвать человека к здоровому, энергичному образу жизни.

Ключевые слова: перевод; здоровье; культура; оптимизм; сборник; медицина; режим; литература; старость; веселье.

The scientific article shows that the translation business, having passed from century to century, since ancient times makes it possible to acquaint the reader with the culture, medicine, history, economy and science of other nations. The author defined the purpose of the book "My First Love" by Zh. Ozbekova - to call a person to a healthy, energetic way of life.

Keywords: translate; health; culture; optimism; collection; medicine; mode; literature; old age; cheerful.

Бир тилден экинчи тилге которуу байыртадан бери кылымдан-кылымга уланып, ар башка улуттун элдеринин маданиятын, тарыхын, адабиятын, элдин экономикасын, медицинасын, илим-билимин жайылтууга, таанытууга чоң ебелге болуп келет. Тилди билген бардык эле инсан бул маселеге киришип, майнаптуу жыйынтык чыгара бербейт. Эки тилдин ортосундагы маани-мазмунду, ойду, тушунукту так беруу учун албетте, адис тилдик каражаттар менен каныккан болуу керек. Эгерде суйломдер сезме-сез которулса, материал тушунуктуу болбой калышы мумкун. Орус элинин улуу адабиятчысы А.С.Пушкин чыгармаларды сезге гана негизделип которууга тикеден-тике карты туруп, мазмунга Караганда контексттин езгоруп кетээрин далилдеген жана томонкудой жыйынтыкка келген: “Каждый язык имеет свои обороты, свои условные риторические фигуры, свои усвоенные выражения, которые не могут быть переведены на другой язык соответствующими словами. Близость к подлиннику состоит в передании не буквы а духа создания. Каждый язык имеет свои, одному ему принадлежащие средства, особенности и свойства, до такой степени, что для

того чтобы передать верно иной образ или фразу, в переводе иногда их должно совершенно изменить”.

Кыргыз адабиятында бул тармакты аркалаган акын, жазуучуларыбыз аз эмес. Атактуу жазуучу Чыңгыз Айтматов алгачкы «калем акысы» болгон бир жилик этти орусчадан кыргызчага, кыргызчадан орусчага которуп, тилмечтик кылуу менен алган экен. Жайлоого алып келишкен зоот айгырлардын бири уу чоп жеп алып, елуп калат да, ушундан улам жакадан келген орус зоотехник менен жылкычылар тил билбегендиктен, бири-бирин тушуне албай коюшат. Айла кетип турганда, жылкычылардын бири эстей коёт да, беш-алты жаштагы Чыңгызды алып келишет. Жергиликтуу жылкылар уу чешу жебесин, ал эми зоот айгыр аны билбестен жеп алып, елуп калганын которуп айтып бергенде, тигилер бири-биринин кебин тушунуп, ыраазы болгондуктан, Чыңгызга бир жилик эт беришкен экен. Адамдардын кунделук турмушундагы ушул чакан бир эпизоддон эле котормо ишинин канчалык зарыл, керектуу экенин байкоого болот.

Дагы бир улутубуздун чыгаан акыны - Алыкул Осмонов Пушкиндин, Шекспир, Низами, Шота Руставели сыяктуу дуйнелук адабияттын алптарынын керкем дуйнесу менен кыргыз

окурмандарын биринчилерден болуп тааныштыфат. Айрыкча, улуу акын Шота Руставелинин «Жолборс терисин жамынган баатыф» поэмасынын Алыкул таржымалдаган котормосу аңызга айланып, атпай Ата Журтубузду бут булуц-бурчуна жеткен. Шекспирдин «Отелло», «Он экинчи тун» сыяктуу драмаларын да кьфгыз керуучулеру анын котормосу боюнча сахнадан корууго мумкунчулук алышкан. Тетирусинче, акындын бир нече жыйнактары, поэмалары жана балдарга арналган чыгармалары орус, англис, эстон, казак тилдерине которулуп, торт ьфы япон тилиндеги “Дуйнолук акындар” альманахына кирген.

Акын, драматург Ж. Озбекова башка адабиятчылардан айфмаланып, адабий чыгармаларды эмес чет элик дарыгерлердин эмгегин орус тилинен кьфгыз тилине которууну колго алган. Анын себебин автор мындайча чечмелейт: “А менин болсо 30-35 жашымда эле ар кайсы оруу ар кайсы жеримден баш багып, дары-дармек сурамжылап, жакшы догдур караштыфып калган элем. Жаздыкка башым тийгенден баштан бойрогум сыздап, ашказаным дупуйуп тункусун жуз ойлонуп, жуз толгонуп жатып эртец менен турганда коздврумдун алды квнвктвй болуп шишип манжаларым барбайып жумулбай калчу. Ооруканага барып жатайын десем алып-жулуп бараткан эч нерсе жок, кунумдук квр оокат бала-чака кутпвгвн жерден “сорок” деп чыга калган проблемалар менде жок бекен ? Ошолор взунду да, ден-соолугунду да унуттурат. Эптеп бетке боекту чаптап алып, алаксып кетем. Анан бат эле, ары-бери караганча кун батат. Кечки тамакты кундвгудвй кучтуулвп жасап ичезиз да, жатып калабыз. Кайра эле баягы сыздаган кол-бут, бвйрвк, дупуйгвн ашказан, тушунбвйм, эмнеге эле ооруй берет...

А кврsv, балэнин баары мен башаламан жеп жургвн тамакта турбайбы! Жан дуйнемде эбегейсиз революция болду! Озум учун Американы ачтым, ат башындай алтын таап алгансып суйундум. Ананчы, алтынга алмашкыс ден-соолуктун ачкычына кабылсам!

Ошол китепти (“Здоровье и долголетие”) окугандан баштап, тамагым озунон озу тыйылды. Алиги илдеттерден арылып, ишке болгон жондомдуулугум арбьшы. Бирок мен ал китепте жазылгандын баарын кыйшайбай аткарып жатам десем, калпычы болуп калбайымбы, шартыма карал, мумкунчулугумо карап аткарам . Ошонун озу да чоц жардам берип келе жатат. Ушундай менин ден-

соолук Ликбезим. Сабатым кичине ачылгандан кийин ден-соолукка тиешелуу кептеген илимий-публицистикалык адабияттарды сатып алып окуй баштадым. Поль Брегг менен салыштыргым келди.

Мисалы: Х. Шелтон “Ачка болуу жана ден-соолук», Б.Аранович «Организмди тазалоо», Г.Малахов «Ачка болуу», «Жашаруу жана организмди калыбына келтируу”. Анча-мынча айфмачылыктары, озгочелуктору болбосо, баарынын эле ойлору бир жерден чыгат экен.

Турмуштун зарылчылыгынан улам таланттуу драматург Ж.Озбекова медицинага байланыштуу дуйнолук окумуштуулардын эмгектерин окуп, алардын мазмундарын салыштыфып, ушул китептен маанилуу, озого делген узунду которууну чечкен. Мисалга андагы “Душман езуцдун ичинде” аттуу болумун келтирип керелу

Виктор Гюго биздин денеге топтолгон ууну “адамзаттын ичинде отурган жылаан” деп айтыптыф. Мунун чындыгы бар. Карылыкка жетип, узак жана дени сак жашоонун бирден бир душманы - ауто - интоксикация же организмдин озун-озу уландьфуусу деп айткым келет. Ал биздин турган турушубуз менен эле алып тушпой, руханий жактан да коцторуп таштайт.

Интоксикация биздин замандын эц чон душманы. Дайыма ооруп тургандай маанай, ьгы жок кабатыфлануу, болбогон нерселерге нервтердин чычалуусу, кайгы-капа, стресстер-кандын абалын айтып, анын таза эместигинен кабар берет. Адамдарда оптимизм, шайьфлык, жайдары муноз, езуно озу ишениу артып туруш керек эле. Негедир жакшылыктар жадырап, ийгиликтер тизилип мандайында турса да, коцул чоккон, кайдыгер абаддан которуло албайбыз. Мунун себеби эмнеде? Бир гана нерсе-каныцыздын таза же таза эместиги. Мен 120 жыл, жок, андан да узак жашагым келет, албетте деним сак, коцулум куунак жана бактылуу болгум келет. Мен емурду чексиз суйем! Менин емурумдун ар бир куну-керемет! Мен озумду озум башкарам. Мен оз емурумдун же жашоомдун толук кожоюнумун. Ошондуктан ез емурумдун ар бир сааты мен учун ете кымбат.

Виктор Гюго поэтично назвал яды в нашем организме «змеей, которая сидит в человеке». Хотя эти слова - чисто поэтическая метафора, они содержат гораздо больше правды, чем поэзии. Я склонен признать аутоинтоксикацию худшим, злейшим врагом в борьбе за долголетие против старения. Она даже больше опустошает нас морально, чем физи-

чески. Это ведь отравление не только тела, но и разума. Впереди осталось немного, и одни неприятности. Из жизни ушло так много моих друзей и родственников. Видимо, скоро мой черед». Такие мысли приводят к грустному, депрессивному состоянию и отнюдь не способствуют здоровью и долголетию. Интоксикация сама по себе является величайшим врагом столетия именно из-за обыденности и малой изученности. Болезненное настроение, беспокойство, напряжение, стрессы, нервозность, ненужное возбуждение свидетельствуют о нездоровом состоянии крови. Обычным для нас должен быть оптимизм, веселость, беззаботность, уверенность в себе. Но даже тогда, когда фортуна соблазнительно улыбается нам, мы порой остаемся грустными и угрюмыми. А вот при неудачах нам случается удивлять всех своей душевной стойкостью. Все эти перепады можно объяснить одним-очищенностью или неочищенностью кровить 120 лет и даже больше, причем в превосходном физическом состоянии - я люблю жизнь! Каждым днем моей жизни - это чудо! - я управляю сам, я хочу быть хозяином своей жизни и дорожу каждым прожитым часом! “Интоксикация сама по себе является величайшим врагом столетия именно из-за обыденности и малой изученности”-деген суйлем “Интоксикация биздин замандын эц чоц душманы” - деп кыскача жана тушунуктуу которулган. Ал эми “ Это ведь отравление не только тела, но и разума”-деген суйлемду “Ал биздин турган турушубуз менен эле алып тушпой, руханий жактан да коцторуп таштайт”- деп которгон.

Текстте суйломдерду ыктуу кошумчалоо, кыскартуу, семантикалык структуранын озгоруусуз

Пайдаиныйлган буиктардын тизмеси

1. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода. Москва. “Высшая школа” 1985.
2. взбекова Ж.Эц биринчи суйгенум-ден-соолук. “Улуу тоолор” Бишкек. 2016.
3. взбекова Ж. Айрымдардын купулуна толбосо дегеле кейибейм. Жылдыз. 2004. №7.
4. взбекова Ж. Кагылайын келумдун касиетин билбей жатпайбызбы. Агым. 7-июль. 2006.
5. Швейцер. А.Д. Перевод и лингвистика. М. 1973.
6. Бархударов. Л.С. Язык и перевод. М. 1975.
7. взбекова Ж. Апамдын махабаты. Б. 1999.
8. Чотурова Б. “Куйе сатам” кулу эмес. Кыргыз туусу. №8. 18-21-
9. Шайдуллаева Т. взек врттвгвн чыгарма. Тунук. №6. 2003. Апрель.
10. Ширяев. А.Ф. Синхронный перевод. М. 1979.

***Рецензенты: Кудайбергенова З. С. - кандидат филологических наук, доцент КНУ им. Ж. Баласагына
Устабаева Г. К. – кандидат филологических наук, доцент БГУ им. Х. Карасаева***

калуусу, лингвистикалык принциптин сакталышы, тилдик жана коммуникативдик нормалардын ишке ашырылышы, мазмуну жагынан так, таамай создорду таап колдонуу, оригиналдын авторунун оюн толугу менен жеткируу, тексттин толук маңызын ачып беруу, аны анализдее, реконструкциялоо сыяктуу котормонун негизги талаптары сакталган.

Америка окумуштуусу Польв Бреггдин табылгасын кыргызчага которуп жатып, адамдардын ашказандын кулу болбоого, ачка болгондо гана тамактанууга, белгилуу адис профессор Арнольд Эдис “тамактануунун трагедиясы адам озуно вилка жана бычак менен кор казат”- деп айтканындай, адамдарды организмге акыл аркылуу мамиле жасоого ундойт. Окурмандарга белгилуу убакыттагы ачкалык адам организминде жагымдуу жагдай тузурун, ачка болуунун пайдасы озгоче дем кыстыгуудан жала чеккендерге пайдалуу экендигин, организмдеги азыктын азайышы организмдин ички системасына чакырык таштап, кандай симптомдор болбосун курошууну активдештирээрин, ден соолуктун сыйкырдуу ачкыгы ашказанды тазалоо зарылдыгын, улгаюга жол бербестигин, адамдарды душманы ашыкча тамак болгондугун далилдеп, адамдарды кайдыгерликтен, соргоктуктан, ач коздуктон, жок жерден акылдан адашуудан, ашыкча салмак топтоодон алые болууга чакырык таштайт. 9зу медицина илиминен алда канча алые турса даты андагы создор, суйломдер так, таамай жана мазмундуу тушунуктор аркылуу берилген. Автордун жеке турмушундагы сулуулугунун, сабырдуулугунун сыфы да упул котормодо болгондур деген ойго келебиз.

